

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของประชาชนนั้น เป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของชาติ เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่ามากที่สุดคนอันที่จะ สามารถทำให้บรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ (1) ตัวอย่างเช่น หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่แล้ว จะเป็นการเพิ่มทรัพยากรทุน ทำให้ได้ผลผลิตสูงและช่วยให้อุตสาหกรรมก้าวหน้าต่อไปอีกได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าประชาชน ต้องเผชิญกับการเจ็บป่วยโดยเฉพาะการเจ็บป่วยเรื้อรัง มีร่างกายที่ไม่แข็งแรง ไม่สามารถ ทำงานได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งยังต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลอาการเจ็บป่วยนั้น จะทำให้รายได้ประชาชาติตกต่ำลง เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง เป็นต้น ดังนั้น การให้ความเอาใจใส่ต่อผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดและศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับ ผู้ป่วยอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่บุคลากรสาธารณสุขไม่ควรเพิกเฉยเพื่อให้บรรลุ ถึงเป้าหมายสุดท้ายของการสาธารณสุข ซึ่งก็คือ ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า

ในปัจจุบัน เบาหวานเป็นโรคที่ได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษโรคหนึ่ง เนื่องจากมี แนวโน้มเป็นเพิ่มมากขึ้นทุกปี พบว่า ประมาณอย่างน้อย 30 ล้านคนของประชากรโลกเป็นโรค เบาหวาน และมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ต่อปี (2,3) ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีผู้ป่วยอีกจำนวนมาก ที่ไม่รู้ว่าเป็นโรคเบาหวาน เนื่องจากยังไม่มีอาการแสดงในขณะนั้น เบาหวานเป็นโรค ที่เกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกอาชีพและฐานะ แต่มักจะพบในชุมชนที่เจริญแล้ว ด้วยเหตุนี้โรคนี้อาจเป็น สาเหตุการตายเป็นอันดับ 4 ของสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทย เบาหวานได้กลายเป็น โรคที่ก่อปัญหาทางสาธารณสุขมากเช่นกัน จากการสำรวจทั่วประเทศเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2514 ในประชากรทุกอายุ จำนวน 322,953 คน (4) พบว่า อัตราความชุก (prevalence rate) ของโรคเบาหวานเท่ากับร้อยละ 2.5 (ผู้ชายร้อยละ 2.6 และผู้หญิงร้อยละ 2.4) และจากรายงานปี 2530 ระบุว่า อัตราความชุกของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตเมืองที่มี อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป คาดว่าประมาณร้อยละ 3.4 ถึงร้อยละ 4.0 และอัตรานี้มีแนวโน้มว่า จะเพิ่มขึ้น ส่วนอัตราราย (mortality rate) นั้นเพิ่มขึ้นจาก 1.8 คนต่อประชากร

100,000 คน ในปี 2519 เป็น 3.1 คนต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2524 จะเห็นว่า แนวโน้มของปัญหาเกี่ยวกับโรคเบาหวานนั้น ขยายกว้างขึ้นทั้งในด้านจำนวนผู้ป่วยและความรุนแรงของโรค

เบาหวานเป็นโรคเรื้อรังซึ่งหากไม่พิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว จะมีความรู้สึกว่าเป็นโรคที่ไม่น่าสะพรึงกลัวหรือไม่น่าจะมีอันตรายมากนัก เนื่องจากว่าถ้าจะพบอาการอันเกิดจากภาวะแทรกซ้อน อาจใช้เวลาานหลายปี และผู้ป่วยส่วนใหญ่จะได้รับความทุกข์ทรมานจากโรคแทรกซ้อนอย่างน้อยหนึ่งชนิด ซึ่งเกิดจากผู้ป่วยมีระดับน้ำตาลในเลือดสูง (hyperglycemia) นอกจากนี้เบาหวานยังเป็นโรคเรื้อรังที่ไม่มีหนทางบำบัดรักษาให้หายขาดได้ จึงนับว่าเป็นโรคที่มีผลกระทบต่อสภาวะทางจิตใจและภาวะทางเศรษฐกิจ ทั้งของตัวผู้ป่วยเองและของครอบครัวเป็นอย่างมาก ผลกระทบดังกล่าวมีทั้งทางตรงและทางอ้อม (5) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เช่น ค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการ ค่าตรวจรักษา ค่ายา เป็นต้น ส่วนการขาดรายได้อันเนื่องจากการขาดงาน หรือการมีสุขภาพจิตที่แย่งลง หรือสมรรถภาพในการทำงานลดลงนั้น เป็นผลกระทบทางอ้อม สิ่งเหล่านี้มักจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ป่วยหรือญาติพี่น้องมีความคิดหรือความพยายามที่จะแสวงหาวิธีการบำบัดรักษาวิธีอื่น ๆ อยู่เสมอ ด้วยความหวังว่าจะมีโอกาสหายขาดจากโรค หรือค้นพบวิธีการรักษาอื่นที่ดีกว่า เช่น การรักษาแบบพื้นบ้าน (6)

สำหรับประเทศไทยแล้ว การบำบัดรักษาโรคเบาหวานโดยระบบการแพทย์พื้นบ้าน หรือการใช้สมุนไพรด้วยตนเองตามความเชื่อหรือคำบอกเล่านั้น เป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมากในหมู่ชาวชนบท เนื่องจากการใช้สมุนไพรเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน จากผลการวิจัยของอาทร ริวไพบูลย์ และคณะ (7) ที่จังหวัดนครปฐม พบว่า อัตราความชุกของผู้ป่วยเบาหวานที่ใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันที่ได้รับจากโรงพยาบาลชุมชนนั้น คิดเป็นร้อยละ 52 (52 รายจากกลุ่มตัวอย่าง 100 ราย) ขณะเดียวกันได้มีการศึกษาเกี่ยวกับฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดของสมุนไพร พบว่า สมุนไพรบางชนิดมีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดในสัตว์ทดลองได้ เช่น ไผ่ขรรค์ (8), รากเตยหอม (9) เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าการเยียวยารักษาด้วยสมุนไพรไม่ใช่วิธีการที่ไม่สมเหตุผลเสมอเสียทีเดียว อย่างไรก็ตามการพิจารณาถึงผลการรักษาหรือความปลอดภัยของผู้ป่วยจากการใช้สมุนไพรว่า มีผลในการรักษาหรือมีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด รวมถึงผลต่อสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยนั้น เป็นเรื่อง

ที่บุคลากรสาธารณสุขควรตระหนักถึง และควรเพิ่มการดูแลเอาใจใส่ผู้ป่วยให้มากยิ่งขึ้นด้วย

แม้ว่าเบาหวานจะเป็นโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ก็ตาม แต่สามารถให้การดูแลรักษาให้ผู้ป่วยมีอายุยืนยาวขึ้นและมีชีวิตที่มีความสุขพอสมควร ดังนั้น การที่ผู้ป่วยเบาหวานจะสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดอาการแทรกซ้อน ในขณะที่เด็วกันก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพนั้น นอกจากจะขึ้นกับการดูแลสุขภาพตนเองในการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย เรื่องการใช้ยา และการดูแลสุขภาพทั่วไปแล้ว ยังขึ้นกับวิถีการดำเนินชีวิต ความพึงพอใจ และความเชื่อมั่นในวิธีการบำบัดรักษา นั้น ๆ อีกด้วย

เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดทำการสำรวจอัตราความชุกของผู้ป่วยเบาหวานที่ใช้สมุนไพร รักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบัน และศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลทำให้ผู้ป่วยมีแนวโน้มว่าอาจใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน พร้อมทั้งศึกษาผลต่อระดับน้ำตาลในเลือดหลังจากอดอาหารเข้า (fasting blood sugar : FBS) โดยภาพรวมของการใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาหาอัตราความชุกของผู้ป่วยเบาหวานที่ใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน พร้อมทั้งพิจารณาปัจจัยที่อาจใช้ระบุบ่งชี้หรือมีผลทำให้ผู้ป่วยมีแนวโน้มว่า อาจใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน รวมถึงศึกษาผลต่อระดับน้ำตาลในเลือดหลังจากอดอาหารเข้าโดยภาพรวมของการใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันในผู้ป่วยเบาหวาน จังหวัดสุราษฎร์ธานีด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่อาจใช้ระบุบ่งชี้ได้ว่า ผู้ป่วยมีแนวโน้มจะใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันได้ และเป็นแนวทางในการหาวิธีแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยกลุ่มนี้หรือกลุ่มอื่นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1. เพื่อหาอัตราความชุกของผู้ป่วยเบาหวานที่ใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันที่ได้รับจากโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับ การใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันของผู้ป่วยเบาหวาน

3. เพื่อพิจารณาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดหรือมีผลทำให้ผู้ป่วยมีแนวโน้มว่าจะอาจใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาผลต่อระดับน้ำตาลในเลือดหลังจากอดอาหารเข้าโดยภาพรวมของการใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน
5. เพื่อทราบชนิด ส่วนที่ใช้ ขนาด วิธีใช้ และรูปแบบยาเตรียมของสมุนไพรที่ผู้ป่วยนำมาใช้รักษาโรคเบาหวานร่วมกับยาแผนปัจจุบัน
6. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรคทั่วไปของผู้ป่วยเบาหวานที่กำลังรับการรักษาน ณ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะในกลุ่มผู้ป่วยนอกโรคเบาหวานที่มารับบริการที่โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานีเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้น จึงไม่อาจเป็นตัวแทนของผู้ป่วยเบาหวานในจังหวัดอื่นได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สมุนไพร หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์ หรือแร่ ทุกรูปแบบที่ผู้ป่วยนำมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาโรคเบาหวาน

การใช้สมุนไพรรักษาตนเอง หมายถึง การที่ผู้ป่วยใช้สมุนไพรรักษาโรคเบาหวานของตนเองควบคู่ไปกับการใช้ยาแผนปัจจุบันที่ได้รับจากโรงพยาบาลชุมชน โดยไม่ได้ปรึกษาแพทย์

โรงพยาบาลชุมชน หมายถึง โรงพยาบาลระดับอำเภอซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนนอกเขตอำเภอเมือง

ผู้ป่วยที่ใช้สมุนไพร หมายถึง ผู้ป่วยที่ใช้สมุนไพรรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพื่อรักษาโรคเบาหวานของตนเอง เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 6 เดือน

ผู้ป่วยที่ไม่ใช้สมุนไพร หมายถึง ผู้ป่วยที่ไม่เคยใช้สมุนไพรหรือเคยใช้เพื่อรักษาโรคเบาหวานมาก่อน แต่ได้เลิกใช้ไปแล้วเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 6 เดือน

รูปแบบการใช้สมุนไพร หมายถึง สมุนไพรรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 3 รูปแบบที่ผู้ป่วยนำมาใช้รักษาเบาหวาน ดังนี้ การนำสมุนไพรชนิดเดียวมาปรุงเป็นยา การนำสมุนไพรหลายชนิดมาปรุงเป็นยา และการใช้ยาสำเร็จรูปแผนโบราณ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ป่วยจะทราบหรือไม่ทราบชนิดของสมุนไพรก็ตาม

อัตราความชุกของผู้ป่วยเบาหวานที่ใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน หมายถึง จำนวนผู้ป่วยที่ใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันหารด้วยจำนวนผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคิดเป็นร้อยละ

เพศ หมายถึง ผู้ป่วยเพศหญิง หรือผู้ป่วยเพศชาย

อายุ หมายถึง เวลาที่ดำรงชีวิตอยู่ที่นับจำนวนเต็มเป็นปี ตั้งแต่ผู้ป่วยเกิดจนถึงวันที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการเรี้นสูงสุดจนถึงปัจจุบัน

อาชีพ หมายถึง ประเภทของงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

ศาสนา หมายถึง ศาสนาที่นับถือในปัจจุบัน

เศรษฐกิจหรือรายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพ เฉลี่ยเป็นรายเดือน

สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพการอยู่กินฉันสามีภรรยา

เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง ระยะทางระหว่างบ้านที่ผู้ป่วยพักอาศัยกับโรงพยาบาลชุมชนที่ผู้ป่วยไปรับการตรวจรักษาโรคเบาหวาน

การพักอาศัย หมายถึง การอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับครอบครัวหรือญาติพี่น้อง

ระยะเวลาที่เป็นโรค หมายถึง ระยะเวลาที่นับจำนวนเต็มเป็นปี ตั้งแต่วันที่ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานจนถึงวันที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

อาการแทรกซ้อน หมายถึง อาการผิดปกติที่ผู้ป่วยพบที่เกิดจากการใช้ยารักษาโรคเบาหวานแผนปัจจุบันที่ได้รับจากโรงพยาบาลชุมชน

ความรุนแรงของโรค หมายถึง ความรู้สึกของผู้ป่วยต่ออันตรายร้ายแรงของโรคเบาหวานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

จำนวนชนิดยา หมายถึง จำนวนชนิดของยารักษาโรคเบาหวานที่ปรากฏในใบสั่งยาของแพทย์

จำนวนครั้งที่ใช้อาตวัน หมายถึง จำนวนครั้งต่อวันที่ผู้ป่วยต้องใช้ยารักษาเบาหวานตามแพทย์สั่ง

การเปลี่ยนชนิดยาหรือวิธีการใช้ยา หมายถึง การปรับเปลี่ยนชนิดของยาหรือวิธีการใช้ยาโดยแพทย์ ตามความเหมาะสมของผู้ป่วยแต่ละราย

ประสิทธิภาพของยาที่ผู้ป่วยประเมิน หมายถึง ความรู้สึกของผู้ป่วยต่อผลการรักษาของยาแผนปัจจุบันที่ใช้รักษาเบาหวาน

ระยะเวลาที่ใช้รักษา หมายถึง ระยะเวลาที่นับจำนวนเต็มเป็นปี ตั้งแต่ผู้ป่วยเริ่มรักษาเบาหวานด้วยยาแผนปัจจุบันจนถึงวันที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

ความถี่ในการพบแพทย์ หมายถึง จำนวนครั้งต่อเดือนที่ผู้ป่วยมาพบแพทย์ที่โรงพยาบาลชุมชนเพื่อตรวจรักษาโรคเบาหวาน

เวลาที่ผู้ป่วยรอ หมายถึง ระยะเวลาทั้งหมดที่ผู้ป่วยใช้ไปในขณะรับบริการการตรวจรักษาเบาหวานที่โรงพยาบาลชุมชนในแต่ละครั้ง ซึ่งนับตั้งแต่เวลาที่ผู้ป่วยรอทำบัตร เวลาที่รอตรวจรักษา รวมถึงเวลาที่รอรับยา

การรับบริการสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ หมายถึง การได้รับการให้ความรู้เรื่องโรคเบาหวานจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลชุมชนในขณะที่ไปรับบริการการตรวจรักษาเบาหวานที่โรงพยาบาลชุมชน

การบริการของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของผู้ป่วยต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลชุมชน

ความเชื่อของผู้ป่วยในวิธีการรักษาอื่น หมายถึง ความนึกคิดหรือความเข้าใจของผู้ป่วยต่อวิธีการรักษาเบาหวานวิธีอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการรักษาด้วยยาแผนปัจจุบัน

ความสัมพันธ์กับบุคลากรสาธารณสุข หมายถึง ความรู้สึกของผู้ป่วยต่อความสัมพันธ์ของตนกับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลชุมชน

ความรู้เกี่ยวกับโรคและยา หมายถึง ความรู้พื้นฐานของผู้ป่วยเรื่องโรคเบาหวาน ได้แก่ ความเป็นไปได้ในการรักษาให้หายจากโรค ความจำเป็นที่จะต้องได้รับการรักษา และสิ่งที่มีผลต่อระดับน้ำตาลในเลือด

การใช้สมุนไพรของคนในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องของผู้ป่วยที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันใช้สมุนไพรหรือเคยใช้สมุนไพรรักษาโรคทั่วไป เช่น ท้องเสีย ท้องผูก กลากเคลื่อนไหว เป็นต้น

ทัศนคติต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรคทั่วไป หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อเกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคทั่วไป รวมถึงความพร้อมที่จะปฏิบัติในการใช้สมุนไพรหรือส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพร

ระดับน้ำตาลในเลือดหลังจากอดอาหารเข้าโดยภาพรวม หมายถึง ระดับน้ำตาลในเลือดหลังจากอดอาหารเข้าโดยเฉลี่ยของผู้ป่วย ซึ่งคำนวณได้จากการนำระดับน้ำตาลในเลือดครั้งล่าสุด 3 เดือนมารวมกัน ทหารด้วย 3 ทั้งนี้ไม่ได้จำกัดการดูแลรักษาตนเองของผู้ป่วย เช่น การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพด้านอื่น เป็นต้น

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะของการวิจัยนี้ ส่วนแรกเป็นการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลและหาอัตราความชุกของผู้ป่วยเบาหวาน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วยเบาหวานที่มารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ สำหรับการวิจัยส่วนที่สองเป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (analytical research) โดยจะวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจเกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันที่ได้รับจากโรงพยาบาล ซึ่งมีสมมติฐานดังนี้

1. ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันของผู้ป่วยเบาหวาน
2. ปัจจัยเกี่ยวกับโรค มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันของผู้ป่วยเบาหวาน
3. ปัจจัยจากยาที่ใช้ มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันของผู้ป่วยเบาหวาน
4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการแพทย์ มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันของผู้ป่วยเบาหวาน
5. ปัจจัยทางสังคมจิตวิทยา มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันของผู้ป่วยเบาหวาน

วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ป่วยนอกโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน ซึ่งมารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี อายุระหว่าง 20-80 ปี

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยที่คัดเลือกตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยนอกที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน
2. เป็นผู้ป่วยที่มารับการบริการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลชุมชนแห่งนั้น ๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี
3. มีอายุตั้งแต่ 20-80 ปี

4. กรณีที่ผู้ป่วยใช้สมุนไพร จะต้องใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน
5. กรณีที่ผู้ป่วยไม่ใช้สมุนไพร จะต้องไม่เคยใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันมาก่อน หรือเคยใช้ แต่เลิกใช้มาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability sampling) แบบการสุ่มเลือกตัวอย่างตามเขตสถานที่ (Cluster sampling) โดยกำหนดโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ต้องการศึกษาจำนวน 13 แห่ง แต่ละแห่งกำหนดผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างไว้อย่างน้อย 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมี 4 ตอน

ดังนี้

- ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์
- ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับประวัติการป่วยเป็นโรคเบาหวานและการใช้ยา
- ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการบริการทางการแพทย์ และปัจจัยทางสังคมจิตวิทยา
- ตอนที่ 4 เป็นแบบวัดทัศนคติต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรคทั่วไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยบันทึกข้อมูลจากทะเบียนประวัติ (O.P.D. card) ของผู้ป่วย และจากการสัมภาษณ์ผู้ป่วย โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลเองทั้งหมด และมีผู้ช่วยวิจัยช่วยบันทึกข้อมูลอีกชุดหนึ่งพร้อมกับผู้วิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และซักถามถึงคุณสมบัติอันจนได้ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนด บันทึกชื่อและนามสกุลของกลุ่มตัวอย่าง
2. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่บ้าน
3. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม SPSS

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ใช้ความถี่และอัตราร้อยละ ในการหาอัตราความชุกของผู้ป่วยที่ใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน อัตราร้อยละของสมุนไพรแต่ละตำรับที่ผู้ป่วยนิยมนำมาใช้รักษาเบาหวานร่วมกับยาแผนปัจจุบัน และอัตราร้อยละของผู้ป่วยที่มีทัศนคติที่ดีและไม่ดีต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรคทั่วไป

2. ใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ต้องการศึกษา (แสดงในภาคผนวก ก) กับการใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน

3. ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) วิเคราะห์เพื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลทำให้ผู้ป่วยมีแนวโน้มว่าจะอาจใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบอัตราความชุกของผู้ป่วยเบาหวานที่ใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันที่ได้รับจากโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ปัจจัยที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบันของผู้ป่วยเบาหวาน อาจใช้เป็นตัวระบุบ่งชี้ผู้ป่วยที่มีแนวโน้มว่าจะใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน โดยไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการสืบหามากนัก

3. นำข้อมูลเกี่ยวกับผลต่อระดับน้ำตาลในเลือดหลังจากอดอาหารเข้าโดยภาพรวมของการใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน มาใช้เป็นแนวทางเลือกกลวิธีในการให้ความรู้และการควบคุมพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยเบาหวาน

4. ทราบชนิด ส่วนที่ใช้ ขนาด วิธีใช้ และรูปแบบยาเตรียมของสมุนไพรที่ผู้ป่วยนิยมนำมาใช้รักษาตนเองร่วมกับยาแผนปัจจุบัน

5. ทราบทัศนคติต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรคทั่วไปของผู้ป่วยเบาหวานที่มาบริการรักษา ณ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6. พัฒนาบทบาทงานเภสัชกรรมบริการให้มีส่วนรับผิดชอบต่อผู้ป่วยในเรื่องของการใช้ยาให้มากขึ้น